

LANDAANWINNING EN BEDIJING

Inpoldering van het Bildt

Versie 27-6-2011

Onderstaand overzicht behoort tot het [project Waddenarchieven](#), dat wordt gefaciliteerd door de Waddenacademie (www.waddenacademie.knaw.nl).

Voorlopig zijn alleen archieven bij Tresoar geïnteriseerd.

Heeft u vragen over het project of aanvullende informatie over archiefmateriaal betreffende het waddengebied, dan nodigen wij u uit om contact op te nemen met de Waddenacademie: tel. 058-2339032, e-mail: syds.wiersma@waddenacademie.knaw.nl

FRYSLÂN		
TRESOAR		
Toegangsnr.	Archieven	Inhoud
1	Bestuur van de Saksische hertogen over Friesland	3. Stukken uit het sächsisches hauptstaatsarchiv te Dresden 3.2. Copiale (kopieboeken) 3.2.4. Copial (kopieboek) 110, nrs. 192-197 - 197: Brief van George van Saksen aan Christof von Taubenheim <u>inzake het zenden van ("Holzmessers") landmeters naar Friesland</u> . Gegeven te Dresden op 25 augustus 1509. (Copial 110, fol. 193r.; Berns, nr. 460). Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 110, fol. 193r. (Berns, nr. 460, transcriptie in CK 6008); zie ook: inv.nr. 198 (Berns, nr. 354) en inv.nr. 1917 3.2.5. Copial (kopieboek) 112, nrs. 198-202 - 198: Hertog George schrijft zijn ambtman te Freyburg [Christof von Taubenheim]

		<p>inzake <u>het verzoek van de raden in Friesland om enige landmeters ("holtmessers") te sturen om het Bildt op te meten</u>. De Nederlandse meters zijn niet zo geschikt. Gegeven te Dresden op 4 juni 1510. Afschrift. NB: Vpl: Copial nr. 112, fol. 76 (Berns, nr. 354, transcriptie in CK 6007); zie ook: inv.nrs. 197 en 1917</p> <p>3.3. Geheimes Archiv 3.3.2. Friesländische Sachen (Friese zaken) 3.3.2.01. Generalia 3.3.2.01.06. Friesländische Sachen 1501-1504</p> <ul style="list-style-type: none"> - 630: Brief van de Friese regenten aan hertog George van Saksen inzake de <u>bedijking van het Bildt</u>. Men heeft George "Teychgraff" ("Teychgraber") [als dijkgraaf] aangesteld voor een maandloon van 10 (in bijzondere maanden 14) gulden. Indien men met Thomas Beukelaar in zee gaat, die het Bildt voor minder dan 20000 gulden wil bedijken, dan is hij bereid daarover 10000 gulden te lenen. Voorts inzake het verzoek van Jakob, busmeester te Harlingen. Wilhelm Truchsess von Waldburg weet niet anders dan dat de busmeester meer dan 200 gulden ontvangen heeft, zoals in het register te Franeker geboekt staat ("im hoffregister ins extract vorm beleg zcu Franicker gehalten vortzeichennt stehe"). Gegeven te Leeuwarden op 1 december 1504. Expeditie. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 289 (Berns, nr. 268, transcriptie in CK 6007). Ver: Zie: Sannes (1951), dl. 1, p. 12 - 635: Brief van <u>Hessel Martena</u> aan hertog George van Saksen. Refererend aan zijn vorige brief waarin hij rekenschap heeft gedaan van zijn dienst- en schuldbrieven, verzoek hij om te worden voldaan voor de <u>100 pondematen op het Bildt</u>, de vrijheid van accijns etc. Gegeven te Franeker op 22 december 1504. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 296 - 660: Brief van hertog George van Saksen aan zijn regenen in Friesland. Betreffende Heinrich von Maltitz die "ausz anregen seiner freuntschafft bey euch nicht lang beharten [ist]", de terugbetaling van de 4000 gulden aan graaf Edzard die hij afgelopen zomer geleend heeft en de mededeling van heer Seifert von Lütichau aan Heinrich von Slenitz van hetgeen hij met Thomas Beukelaar heeft afgesproken over <u>de bedijking van het Bildt</u>. Gegeven te Dresden op 5 december 1504. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1501-1504, fol. 340
--	--	--

		<p>3.3.2.01.07. Friesländische Sachen 1505-1509</p> <ul style="list-style-type: none"> - 672: Brief van George van Saksen als antwoord op een schrijven van de Friese regenten van 27 december 1504, naar aanleiding van de dood van rentmeester Mathias Nijkamer en de verzorging van diens vijf kinderen. Voorts betreffende de bezetting van het huis te Franeker; Hans Passek als kamerschrijver; de opvolger van de rentmeester, die niet Johan Rataller moet zijn maar Frans Minnema; de munten in Friesland, <u>de betaling van Hessel Martena en het uitgeven van land op Het Bildt</u>. Gegeven [te Leipzig] op 18 februari 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 1-4 (Berns, nr. 280, transcriptie in CK 6007). Opm: De brief is een antwoord op inv.nr. 746 - 679: Hertog George schrijft vanuit Leipzig aan <u>Hessel Martena</u> dat hij zijn regenten bevolen heeft <u>de betaling te regelen van zijn landen</u>, die gelegen zijn in het Bildt. Gegeven te Leipzig op 18 februari 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 11 (Berns, nr. 279, transcriptie in CK 6007) - 683: Brief van de Friese regenten aan George van Saksen. Alhoewel zij van Fritz von Grumbach hadden vernomen dat men nieuwe soldaten kon aannemen, hebben zij opnieuw te Gerkesklooster onderhandeld. Nadat de eerste besprekingen waren mislukt, aangezien de Groningers aan het verdrag van Assen wilde vasthouden, had men een nieuwe dagvaart afgesproken aangezien nieuwe krijgshandelingen ongelegen kwamen. In de tussentijd heeft men in Holland en Gelre soldaten aangeworven. Tijdens de nieuwe onderhandelingen te Gerkesklooster op 5 april hebben zij de Groningers een drietal punten voorgehouden: 1) het afstaan van de Ommelanden 2) de bouw van versterkingen ("hewser") door de hoofdelingen en 3) dat zij zich met de hertog "von wegen yrer stadt entlich entscheyd liessen". Tot "yrer stoltzer und eygner mutwille" hebben de Groningers de voorstellen afgeslagen zeggende: "Eher zy dy Omblande abtreten wolten, eher solt man yn dy helfse abstechen, und welten auch leyb und guth darstrecken und eher solt auch der hoekste [=hoogste] thurn in Groningen mit der obersten spitzenn in dat fundament gekert werden". Men verzamelt troepen te Aduard waar zij, evenals Veit von Drachsdorf met 400 soldaten zullen komen. Graaf Edzard is gevraagd met 600 man te komen, doch het is van belang dat zij voldoende geld ontvangen (en niet in Brabantse munt), opdat de graaf niet opnieuw weerspannig wordt en wegtrekt. Indien de hertog
--	--	--

		<p>niet in staat is spoedig naar Friesland te komen, waarnaar vele Friezen vragen, dient hij zijn raden ("trefflichen rethe") te sturen. <u>Inzake de bedijking van het Bildt</u> is met Thomas Beukelaar een overeenkomst gesloten. Op 31 maart is hij met 600 man aan het werk begonnen, doch hij denkt 1500 man aan te nemen. Voor Pinksteren moet hem de overige 6000 gulden betaald worden. Alhoewel Frans Minnema zich voor het ambt van rentmeester niet geschikt acht, is dienaangaande een jaarloon van 400 gulden afgesproken, opdat hij twee schrijvers in dienst heeft. Gegeven te Leeuwarden op 7 a. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 15-18 en 20/1 (Berns, nr. 290, transcriptie in CK 6007). Opm: Zie voor het mislukken van de onderhandelingen: Benninge, p. 78</p> <ul style="list-style-type: none"> - 686: Brief van de Friese regenten aan hertog George betreffende de onderhandelingen met graaf Edzard op 13 april te Aduard inzake de beloning voor zijn krijgsmannen onder wijlen hertog Albrecht. Voorts betreffende de strijd tegen Groningen, <u>het maken van sluizen in het Bildt</u>, Thomas Beukelaar en de 21e penning. Gegeven te Leeuwarden op 18 april 1505. Expeditie, met opgedrukt ("Friesischen") zegel. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 21 en 26 (Berns, nr. 292, transcriptie in CK 6007) - 687: Brief van George van Saksen aan de Friese regenten als antwoord op hun schrijven van 18 april, inzake de onderhandelingen met graaf Edzard en de bezwaren van de hoofdelingen over de wijze waarop de 21e penning moet worden opgebracht. Hij zal raden met "bevelh und macht" naar Friesland sturen om deze zaken te regelen. Zij zullen eveneens bekijken of de grietenijen anders bestuurd ("zu bestellen") moeten worden. <u>Voorts betreffende het maken van de sluizen op het Bildt en zijn bedenkingen om de 6000 gulden aan Thomas Beukelaar te betalen</u>. Gegeven op 9 mei 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 22 (Berns, nr. 297, transcriptie in CK 6007). Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 686 - 695: Brief van de Friese regenten aan George van Saksen dat, alhoewel men uit zijn schrijven aan Veit von Drachsdorf heeft vernomen dat nu er enige blokhuizen zijn gebouwd het aantal soldaten verminderd dient te worden, men met Veit von Drachsdorf overeen is gekomen om de soldaten nog niet te ontslaan, om op deze wijze te voorkomen dat zij in dienst worden genomen door de Stichtsen. <u>De hertog moet niet rekenen op de belastingen die op Jacobi opgebracht zullen</u>
--	--	--

		<p><u>worden, aangezien hiermee Hessel Martena en andere schuldeisers moeten worden betaald. Voorts betreffende het maken van sluizen in het Bildt, dat meer dan 2000 goudgulden zal gaan kosten.</u> Gegeven te Leeuwarden op 2 juli 1505. Met drie (waarschijnlijk) bijbehorende cedulen: De steden in het Sticht zijn van plan om de troepen van de hertog tot mouterij op te zetten, hetgeen met geld verkomen kan worden (fol. 35) Betreffende dr. Hering, "den man doctor Friesze nennet", die wordt aanbevolen wegens zijn grote ervaring en zijn kennis van de Friese taal (fol. 36) Men heeft uit de brieven van de hertog aan Hugo von Leisnig en Cesar Pflug vernomen dat George op "fuglicher weysze" een oplossing wenst van de bezwaren die graaf Edzard heeft ingebracht inzake de betaling van zijn krijgsdiensten. Men heeft met instemming vernomen dat George een nieuwe regent naar Friesland zal sturen. Voorts betreffende Jarich Poppama. (fol. 37). Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 34-34/1 en 35-37 (Berns, nr. 303 (deels), transcriptie in CK 6007). Opm: Zie computerbestand</p> <ul style="list-style-type: none"> - 698: Friese regenten schrijven hertog George naar aanleiding van de banbrieven die hij aan Filips van Bourgondië en enige Utrechtse en Brabantse steden heeft gestuurd. Voorts betreffende het sturen van 4000 goudgulden wegens de oorlog, de 6000 gulden voor de bedijking van het Bildt waarvan de helft ontvangen is, de betaling van Thomas Beukelaar en de geldnood waarin Vijt van Drachsdorf met zijn soldaten verkeren. Wegens de vele regen is de oogst mislukt en zullen <u>de belastingen op Jacobi</u> moeilijk te innen zijn. Gegeven te Leeuwarden op 22 juli 1505. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 42-42/1 (Berns, nr. 311, transcriptie in CK 6007) - 722: Akte van hertog George van Saksen dat hij met <u>Thomas Beukelaar</u> en de gebroeders heer Jacob ridder, Floris en Diederik van Wijngaarden is overeengekomen, dat zij tegen betaling van 16000 goudgulden <u>de bedijking van het Grote Bildt</u> zullen voltooien volgens het opgemaakt ontwerp. <u>De binnen- en buitendijks gelegen landen zullen zij gedurende elf jaar - een jaar gratis en ieder volgend jaar voor 5 goudgulden per morgen - in gebruik hebben, onder reserve der onbruikbare "blicken".</u> Betreffende het <u>visrecht</u> en <u>Thomas Beukelaar</u>, die gedurende die 11 jaar grietman aldaar zal zijn. Gegeven op 22 februari 1505. Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 84-85 (Berns, nr. 282,
--	--	---

		<p>transcriptie in CK 6007); Ander afschrift in: Rijksarchief in Friesland. Rekeningen en andere stukken betreffende Friesland, afkomstig uit de Hollandse Rekenkamer (1515-1575), in inv.nr. 1a en regest 1. Opm: Gedrukt in: GPCB, dl. II, 243 vv. (abusievelijk gedateerd op 18 januari) naar een slechte 17e-eeuwse kopie (vergelijk Theissen, p. 58) van dit afschrift, thans Hs. 9056 J van de Prov. Bibl. van Friesland. Zie ook: inv.nr. 830</p> <ul style="list-style-type: none"> - 729: Hertog George van Saksen wil <u>het nog onbedijkte deel van het Grote Bildt</u> aan Thomas Beukelaar en zijn aanhang in erfelijk eigendom (leen?) geven indien men zorg draagt voor het onderhoud van de dijken, sluizen, sloten en wegen. Overzicht van de rechten die men daarbij heeft oa. met betrekking tot de verpachting van de grond, de opbrengst van de boeten, de vis- en vogelvangst, kerkelijke aangelegenheden etc. Ongedateerd [1505]. Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 92 en 95/1. Opm: Gezien inv.nr. 722 is het stuk waarschijnlijk te dateren in 1505. Ingevoegd zijn inv.nrs. 730-731 - 730: Overeenkomst tussen George van Saksen enerzijds en Thomas Beukelaar, heer Jacob von Wingarten (ridder), Floris en Dirk von Wingarten anderzijds, <u>inzake de bedijking van het Grote Bildt en het onderhoud daarvan gedurende 10 jaar</u>. Met daarbij de "visitacie und undersuch" gedaan door Adriaan Cornelis, houdende <u>afmetingen van de dijk</u>. Ongedateerd (1505?). Afschrift of minuut. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 93-94. Ver: Zie: Thabor, V, p. 64: Ende daer sint vyer gecoemen wt Hollant Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 729 - 731: Een achttal punten waarop moet worden gelet [bij <u>de onderhandelingen met Thomas Beukelaar en Von Wingarten</u>] <u>inzake de bedijking van het Grote Bildt</u>. Ongedateerd (1505?). Minuut of afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 95. Opm: Het stuk is ingelegd in inv.nr. 729 - 763: Afschrift van de "handlung" betreffende het Bildt, door Christof von Taubenheim in de kanselarij overhandigd. <u>Naamlijst van personen die "sich etliche lande uff der Bilde haben angemast" en die landen tegen 8 goudgulden hebben afgestaan</u>. Opgave van de <u>opbrengst van het Bildt</u>. Met een beschrijving hoe het bestuur ("bestellung und regirung") in het Bildt geregeld moet worden. Gegeven [te Leeuwarden] 15 augustus 1506. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 152-156/1 (Berns, nr. 439, transcriptie in CK 6008). Opm: Zie ook: inv.nr. 1809 (Berns, nr. 437). Zie in verband hiermee ook Thabor, p. 84-85. Zie
--	--	--

		<p>verder computerbestand</p> <ul style="list-style-type: none"> - 784: Brief van graaf Johan van Egmond, stadhouder-generaal in Holland, Zeeland en Friesland, aan Hendrik van Stolberg-Wernigerode, stadhouder in Friesland, inzake zijn verzoek namens de raad van Holland om beslag te leggen op de <u>opbrengst van de landerijen die Thomas Beukelaar, heer Jacob Floris en Dirk van Wijngaarden op het Bildt hebben</u>, alsmede het bevel dat zij op 22 december te Haarlem moeten verschijnen. Gegeven te Den Haag op 24 december 1506. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 193. Opm: Ingevoegd in inv.nr. 781. Zie ook: inv.nr. 2311 (Berns, nr. 454). Voor de aanspraken van de heren van Egmond op het Bildt, zie: Sannes (1951), dl. 1, p. 22 - 802: Brief [van stadhouder Hendrik van Stolberg-Wernigerode] aan hertog George van Saksen. Betreffende de klachten van de Ommelanders over de schade die zij hebben geleden door de bouw van de burcht van graaf Edzard in Groningen; de huldiging van overste maarschalk Hendrik von Slenitz en de scribent, in naam van hertog George, door de Ommelanders voor het klooster Aduard; het beroep dat Sebold Janckes in zijn rechtszaak op de hertog wil doen; het kanon te Franeker; <u>het niet doorgaan van de besprekingen te Workum met de graaf Van Egmond, o.a. over het Bildt</u>; de klachten van Sneek en andere steden dat men op het platteland de waren van elders betreft "den stethen zcu abbruch; de opmeting van het Bildt; de benoeming van Hans von Grumbach tot ambtman te Sneek; de problemen met de waag te IJlst; <u>de betaling van de mensen die land op het Bildt hadden, die met Christoff von Taubenheim tot overeenkomst zijn gekomen</u>; besprekingen met Everwijn von Bentheim "der wintmulen halben; de klachten van de muntmeester, dat hij alleen stuivers moet slaan; en het feit dat hij van de raden van wijlen koning Filips nog geen antwoord heeft gekregen "der muntze halben". Ongedateerd [na 24 dec 1506]. Expeditie (sneden in papier voor bevestiging zegel). NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 229-232. Opm: Ingevoegd in inv.nr. 801 - 818: Bericht van Hendrik de Jonge graaf van Stolberg en Wernigerode, stadhouder in Westfriesland, aan George van Saksen over de problemen ("gebrechen") in Friesland. Betreffende de onjuist geslagen munten te Antwerpen en de problemen om een waardijn in dienst te nemen; de accijns op het bier; de problemen met de rechtspraak in de Grietenijen waar de
--	--	--

		<p>grietmannen "bodengelt und ferdbandt (ferdban) nach alter Friesischer manieren" nemen; <u>de betalingsproblemen van Beukelaar en van Wijngaarden; de opmeting van het Bildt; de dijk te Harlingen;</u> de klachten dat de "zcinszherren" de belasting op de verkoop van grond proberen te verhogen; de eis van Sneek dat iedereen zijn waren op de markt moet verkopen; het verzoek van de stad Leeuwarden om vermindering van belastingen; het jaargeld voor de oudste zoon van de stadhouder van Holland; de 2000 gulden die van Johan Munten te Antwerpen zijn ontvangen; problemen omtrent de betaling van graaf Edzard; de rekening "zo Felisch vor Groningen im orloghe gehalte n"; de ontevredenheid van een drietal bussenschutten over hun jaargeld; de belegering van "Porroy"; het onvoldoende aantal procuratoren vanwege de lage lonen, alsmede het verbod dat priesters niet het ambt van procureur aan het hof mogen uitoefenen; vanwege het natte weer is er niet gewerkt aan de Ee ("an der Ehe") alhoewel het geld daarvoor was binnen gebracht; de problemen omtrent de ingang van de diensttijd van Hans von Grumbach [als ambtman te Sneek] nadat hij verlof had gekregen; het verzoek van Fritz von Grumbach om een hoger soldij te krijgen; de problemen om "die rechnung" op St. Jacobi gereed te hebben. Gegeven te Leeuwarden op 28 augustus 1507. Expeditie, opgedr. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 259-266. Opm: Voor de ferdban zie: Algra (1966)</p> <ul style="list-style-type: none"> - 823: Brief van Jacobus Losz, officiaal, aan Erasmus Vischer, secretaris van hertog George, <u>inzake de brieven betreffende Van Wijngaarden;</u> het geld dat de hertog niet aan Edzard wil betalen, hetgeen de graaf mogelijk bij de keizer aanhangig wil maken; en de renten van Pappenfelt waarvoor geen schriftelijk bewijs is. Gegeven te Antwerpen op 2 november 1507. Expeditie, met opgedrukt zegel van Jacobus Losz (los). NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 275-276 - 829: <u>Overeenkomst tussen de regenten in Friesland enerzijds en Jacob en Floris van Wijngaarden en Thomas Beukelaar anderzijds, over de betaling van de pacht van de Bildt landen.</u> Gegeven te Heeg op 13 oktober 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 285-286v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836 - 830: <u>Thomas Beukelaar en Jacob, Floris en Dirk van Wijngaarden verklaren met hertog George van Saksen een overeenkomst te hebben gesloten, dat zij het land in het Grote Bildt nog dit jaar zullen bedijken.</u> Met de voorwaarden waarop dit
--	--	---

		<p>gebeuren zal. Gegeven op 22 februari 1505. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 286v.-289v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836</p> <ul style="list-style-type: none"> - 831: Brief van Nicolaas von Lebenstein aan Hans Schenk van Tautenburg, inzake <u>de gebroeders Van Wijngaarden</u>. Voorts betreffende de de reis van Margaretha van Savoie met enige heren "von dem Orden" naar Kamerijk, om met de koning van Frankrijk vrede te sluiten. De heer van Bergen en Sigmund Pflug is naar "den konink von Engelandt seyn ambasaten" gereisd vanwege de keizer. Gegeven op 11 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 289v.-290r. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nrs. 829-836 - 832: <u>Brief van Thomas Beukelaar en Jacob, Floris en Derk van Wijngaarden aan de regenten in Friesland dat zij het ontwerp voor het verdrag inzake de bedijking van het Bildt hebben ontvangen en met meester Klaas von Lebenstein hebben bezegeld</u>. Met 4 bijbehorende artikelen. Gegeven te Heeg op 12 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 290v.-291v. (Berns, nr. 440, transcriptie in CK 6008). Opm: Onderdeel van een aantal afschriften: inv.nr. 829-836 - 846: Brief van Hans Schenk van Tautenburg aan hertog George van Saksen, waarin hij om instructies vraagt. <u>Gedurende de winter hebben de dijken grote schade opgelopen, doch de grietmannen en steden weigeren om tot een gezamenlijke verordenig voor de reparatie te komen, aangezien zij "szich zcu keynen ewigen teichen wollen vorbinden"</u>. De <u>dijkgerechtigden</u> kunnen echter het benodigde geld niet alleen opbrengen. <u>De dijk te Harlingen is op kosten van de hertog gemaakt, maar de dijken in de omgeving zijin doorgebroken, waardoor de mensen grote schade hebben</u>. Hans Kroeshaar, Georges dienaar, zal hierover nader berichten. Hij verzoekt de hertog "claer und entlich" te bevelen wat er met de uit zee geborgen goederen moet gebeuren. Voorts betreffende: de schade die hoofdeling Louw Donia heeft geleden door zijn gevangenschap te Groningen; de toestemming die de proost te Loppersum, eertijds pastoor te Kollum, heeft gevraagd voor de verkoop van zijn huis aldaar gelegen, ten bedrage van 190 goudgulden, aan de grietman te Kollumerland; het verzoek van Johan zcu der Punte die "uff des landt der Werdenbrasz gebouwen ist; de brief aan graaf
--	--	---

		<p>Edzard inzake de huldiging, die voor kerst verstuurd is maar waarop nog geen antwoord is ontvangen; <u>Beukelaar en Van Wijngaarden "die vorschreybung uber die Bilde voltzogen"</u> hebben; <u>de opmeting van het Bildt</u>; de brief aan Erasmus Vischer om bij de keizer bezwaar te maken tegen de nieuwe tol, die de drost te Hattem klaarblijkelijk alleen van Friezen heft; het verzoek aan graaf Edzard om met de Groningers te onderhandelen over de nieuwe tol die zij hebben ingesteld; het verzoek van Sneek om de stad met een gracht en een wal te mogen versterken, met het oog op de soldaten die in Kuinre liggen; de pogingen van een "cortisaen" van Friese afkomst, om een priester zijn pastorie afhandig te maken, door hem naar Rome te sturen. Gegeven te Leeuwarden op 30 januari 1509. Expeditie, opgedru. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 303-305/1</p> <p>- 848: Brief van Hans Schenk van Tautenburg en andere raden in Westfriesland aan hertog George van Saksen naar aanleiding van diens schrijven van 15 april. Men is in onderhandeling over het maken van de dijken. Het herhaalde verzoek van Louw Donia, die vanwege zijn gevangenschap door de Groningers zijn goederen heeft moeten verpanden, om met het "uffgebott uber die kirche wnd das gerecht ... in keuffen zu gestehen" te mogen blijven na de dood van de stadhouder, opdat zijn armoede niet bekend wordt. De toestemming van hertog George inzake de koop van het huis te Kollum door grietman Sippe Mockema van de proost. <u>Voor de meting van het Bildt zijn geen bekwame landmeters aanwezig</u>. Het bericht van graaf Edzard dat de door de Groningers ingestelde tollën zijn afgeschaft. Seifert von Lüttichau heeft wegens zijn ziekte in Holland geen nieuws vernomen inzake de problemen over de goederen van een burger uit Amsterdam, welke zijn opgeslagen Franeker en Leeuwarden. Voor de benoeming van Frans Minnema, na "endung" van het Hofgerecht op 18 juni, is de toestemming van de hertog noodzakelijk. De toesturing van de rekening ("die rechnunge") aan de hertog. Voorst inzake "die kuchen" in Johan Ratallers rekening, de soldij van de soldaten op de versterkingen ("solde der hewser"), het tekort aan kogels voor het geschut: het model daarvoor ("die moedel zu den kloessen") was door de overleden stadhouder meegenomen, Margaretha van Oostenrijk en die van Antwerpen hebben enige soldaten "consentirt uff die von Groningen antzugreiffenn", inzake huisman Hera Bobinga en het Hofgerecht. Van de aanvoerders op Weerdenbras en Weert Groningen heeft men vernomen dat graaf Edzard, vanwege "eyn grosz</p>
--	--	---

		<p>gemurmel unde widderwille" tegen hem in de stad, heeft verboden om in de kloosters, dorpen en plaatsen te brouwen, bakken, smeden of enig ander handwerk "uffm keuff treyben" zonder dat dit in Groningen wordt aangeboden. Gegeven te Leeuwarden op 18 mei 1509. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 308-310</p> <ul style="list-style-type: none"> - 867: Kwitantie van Frederik pastoor te Wier, Hilbrandus pastoor in Berlikum, Sextus syntum? pastoor te Beetgum, Heino vicarus te Berlikum, Ulbe prebendaris te Wier en Tyeert prebendaris in Berlikum, voor Jan Rataller, ten bedrage van 67 gulden en 4 stuiver, voor de ontvangst van een Utrechtse goudgulden <u>voor elke pondemaat die zij op het Bildt hebben</u>. Gegeven op 7 augustus 1508. Expeditie. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 335 - 870: Brief van George van Saksen aan de raden in Westfriesland. Hij heeft graaf Edzard geschreven een manier te vinden om de belastingen in de Ommelanden op te brengen, naar aanleiding van diens schrijven aan hem dat het geld uit de Ommelanden nog niet binnengekomen was. Hij is verbaasd over de verandering in de "verschreybung" aan Thomas Beukelaar en die van Wijngaarden; men moet zich aan zijn bevel houden. Betreffende de "axis meyster" en de door de strijd teruglopende accijnzen in de havens te Sloten en Lemmer. Inzake de procuratie moeten de priesters de arme man ontzien. Het bevalt George dat Seifert von Lüttichau het hofgerecht waarneemt na het overlijden van stadhouder, Heinrich von Stolberg. Betreffende de brief van hertog de Oudere van Brunswijk inzake de goederen te Stavoren. Het verzoek van Filips von der Does om uitstel van betaling te krijgen van de 600 gulden pacht <u>vanwege de 100 morgen land die hij op het Bildt heeft</u>. Hij heeft een brief van Filips Bulland ontvangen da t hij is ontslagen als kamerschrijver. Rentmeester Johan Rataller heeft zijn toestemming om iemand in de kamer aan te nemen. Gegeven te Dresden op 24 januari 1509. Concept. Zie verder computerbestand. NB: Vpl: Loc. 8182, 1505-1509, fol. 338-339; Afschrift: inv.nr. 1903. Opm: De brief is ook aan de stadhouder in Westfriesland gestuurd (inv.nr. 1902) <p>3.3.2.01.09. Friesländische Sachen 1510-1514</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1069: Brief van George van Saksen aan Everwijn van Bentheim. Aanwijzingen van de hertog aan zijn stadhouder in zake het bestuur in Friesland, o.a. betreffende: de opbrengst van de belastingen; de berechting van de personen die Kempe
--	--	--

		<p>Rupert, Gerbrand Mockema en Gijlmar Josmans hebben mishandeld; een brief over de Friese privilegien; de opdracht om doctor Edzard gevangen te nemen; <u>de bedijking van het land</u>; het verzoek om nadere informatie over graaf Edzard; het toesturen van een kopie van de Registers van Aanbreng ("buch von allen renten"); de bouw aan het havenhoofd, de sluis en de en burcht te Harlingen; de accijnzen; het hofgerecht en Gerard Burman en Frans Minnema; de verdiensten van de procurator van het gerecht; <u>het Bildt en Thomas Beukelaar</u>; het voorzien van Schelken der Geysz "mit Grytteneyen oder andern nutzlichen dinsten; jonker Roelof van van Ewsum en Sneek; de instelling van een crimineel gerecht; de leengoederen der geestelijkheid; de grote onkosten voor de burcht te Franeker; he t niet bevestigen van Dokkum; de aanschaf van 2000 "harnasch unnd spiess" voor de versterkingen in Westfriesland; de verantwoording over "kuchen und keller" tijdens de afwezigheid van de stadhouder; de wens om naast kanselier en Seifert von Lüttichau "zu unnserm lieben son verordent" noch twee raden in het bestuur te hebben; enig geld voor George's zoon hertog Johan in Friesland; de onderhandelingen tussen de stadhouder en jonker Omken (van Jever); de kontakten met de bisdommen Münster, Osnabrück en Utrecht en het voorkomen dat Coevorden in handen van graaf Edzard komt; Peter Heyse, Ameland en het keizerlijk Kamergerecht. Gegeven te Dresden 25 september 1512. Concept. NB: Vpl: Loc. 8183, 1510-1514, fol. 90-94/1</p> <p>3.3.2.01.13. Friesländische Sachen, vol. 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1719: Brief van de regenten in Friesland aan hertog George van Saksen. <u>Betreffende een zware storm waardoor de dijken in Dongeradeel zwaar hebben geleden</u>; de schade aan de haven te Harlingen; het accoord met Johan Rataller "das er die muntze hat angenommen; Thomas Gramaye muntmeester in Brabant; <u>het Bildt en Thomas Beukelaar en Van Wijngaarden</u>, het sturen van Herman pastor te Heeg ("im Haeghen") naar de graaf van Oldenburg, Hero Omken en Edo Wiemken en de besprekingen te Konstanz; de betaling van de soldaten te Weerdenbras; de bezwaren van de Edzards kanselier tijdens de betaling van de 4000 gulden door Hans von Grumbach; de voorzichtigheid der Groningers na de bijeenkomst te Schüttorf, die zelfs de sloten van de poorten heeft veranderd; bisschop Frederik van Utrecht die graaf Edzard ernstig heeft gemaand om de burcht in de stad weer af te breken; en de onenigheid over het
--	--	---

		<p>loon dat Hans von Grumbach nog krijgt nu zijn aanstelling is afgelopen. Ongedateerd [oktober 1507?]. Expeditie, opgedrukt zegel is verloren gegaan. NB: Vpl: Loc. 8184, Vol. I, fol. 123-126 (Berns, nr. 433, transcriptie in CK 6008)</p> <p>3.3.2.08. Copialia</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1897: Brief van George van Saksen aan de regenten in Friesland. De hertog heeft graaf Edzard die "sozo vil subtilichkeyt gegen uns nicht gebraucht" geschreven dat de Ommelanden weer in zijn "pflicht und holdung" moeten komen. De regenten moeten hem berichten wat de graaf vervolgens gaat doen. Dat de <u>opmeting van het Bildt</u> tot vastentijd is uitgesteld bevalt George niet: hij zal landmeters sturen. <u>Inzake Thomas Beukelaar en Van Wijngaarden</u> moeten de regenten zich houden aan zijn vorige bevel. Hoe men moet optreden inzake de procurator van het hofgerecht is reeds bekend, doch ten aanzien de artikelen "davon disputacion vorgefallen is", die de regenten hadden toegestuurd, zal hij in de ingesloten brief zijn mening geven. Aangezien de afwezigheid van de stadhouder niet tot schade mag leiden, moeten de regenten naar eigen goeddunken handelen. George schrijft dat hij slechts een algemene toezegging heeft gedaan om de kapelaan van Everwijn van Bentheim van een goed geestelijk leven te voorzien: de zaak kan naar hem worden doorverwezen. Voorts betreffende de grote waterschade en het herstel van de sluis te Harlingen. Het is niet nodig om een aparte kamerschrijver aan te stellen, aangezien de rentmeester met gemak de uitgaven van de keuken en kelder kan bijhouden. Als de keukenmeester blijft klagen moet men een andere aanstellen. Voorts betreffende priester Dawe en het schip dat bij Stavoren is gestrand. In zake de klachten van de priesters dat zij volgens de verordening van de "presentacion" een gulden moeten betalen, schrijft George dat van kerkelijke leengoederen met een zeer geringe opbrengst minder gevraagd mag worden. Met ingesloten brief inzake het overste gerecht (fol. 3r.-4v.). Gegeven te Dresden op 17 november 1508. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 1-4v - 1911: Brief aan de stadhouder in Westfriesland inzake <u>de problemen over de pacht van overste maarschalk Heinrich von Slenitz en Bernhard Metsch, ambtman te Harlingen, voor de 100 morgen land die beiden op het Bildt hebben</u>. De jaarlijkse pacht had men van Thomas Beukelaar afgekocht, doch die van Wijngaarden willen dit niet erkennen. De stadhouder moet erop toezien dat
--	--	---

		<p>beiden in hun recht worden gesteld, aangezien "die Bilde erstlich und anfennglich mit Thomas Beukelaar, unnd nicht mit den vonn Weyngarten gehandelt" is. Gegeven te Dresden op 5 juni 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 13v. en 14r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1912: <u>Brief van George van Saksen aan de raden in Westfriesland, waarin hij hen prijst voor de ijver die zij opbrengen bij het herstel van de dijken.</u> Voorts betreffende verschillende zaken: de brief van Lawe Donye over de goederen die hij moest verpanden, het huis te Kollum dat Sippe Menckema van de proost heeft gekocht, <u>het sturen van twee landmeters om de opmeting van het Bildt te bespoedigen</u>, de afschaffing van de "vorgenommene zcoll der vonn Groningen", dat in de keuken "nicht vill unutzes vorthann" moet worden, dat de soldij van de soldaten op de versterkingen niet mag stijgen, het herstel van de gebroken mortieren, de toestemming van de heerschappen voor de koop van goederen, Hera Bobinga, en het bevel van graaf Edzard inzake de verkoop van goederen op de Groninger markt. Gegeven te Dresden op 4 juni 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 14v-15v - 1917: Brief van George van Saksen aan de regenten in Friesland. Op advies van Frans Minnema, die onlangs bij hem in Dresden is geweest, moet men 500 gulden zien op te brengen <u>om de dijk te Harlingen volledig te repareren.</u> Voorts worden bij deze de <u>twee landmeters voor de opmeting van het Bildt</u> gestuurd. Gegeven te Dresden op 25 augustus 1509. Afschrift. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 18v. Opm: Zie ook: inv.nrs. 197-198 - 1923: Brief van de verordineerde raden [o.a. Heinrich von Slenitz], die zich in Zeeland bevinden, aan hertog George van Saksen. Zijn schrijven met de mededeling dat "ausz unvermogen ferner erhaltung des krigsz" onderhandelingen te beginnen ("dy handlung an zu nemen beslossen") met hertog Karel van Bourgondië, heeft men op 9 mei te Antwerpen ontvangen. In de daaropvolgende onderhandelingen heeft men zijn uiterste best gedaan, <u>mede om "dy Bilde vor zu behalden".</u> Gegeven te Middelburg op 24 mei 1515. Expeditie, met opgedrukt zegel van Heinrich von Slenitz. NB: Vpl: Loc. 8184, Copial 1508-1515, fol. 25-27 <p>3.3.2.19. Regierung (Bestuur)</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2094: Verzoek van Hessel Martena aan hertog George van Saksen dat hij zijn
--	--	---

		<p>regenten in Friesland opdracht geeft om de gelden, die hij nog te goed heeft, te laten uitbetalen. <u>Voorts vraagt Hessel of de 100 pondematen die hij op het Grote Bildt in leen heeft gekregen, kunnen worden afgemeten opdat ze in gebruik kunnen worden genomen.</u> Een verzoek tot vrijstelling van accijns. Ongedateerd. Expeditie?. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 16. (Film niet scherp) Opm: Zie ook inv.nr. 2097 waaruit blijkt (fol. 31r.) dat de scribent Hessel Martena is. Film niet scherp</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2096: <u>Schrijven met de voorwaarden van hertog van Saksen waarop Thomas Beukelaar het Grote Bildt zal indijken.</u> Ongedateerd [ca. 22 februari 1505]. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 21-22 (Berns, nr. 436a, transcriptie in CK 6008) - 2097: Brief van de regenten in Friesland aan hertog George van Saksen (naar aanleiding van zijn schrijven van 22 september), dat men verheugd is dat de hertog zonder problemen in Saksen is aangekomen. Men vraagt instructie over een 29 tal punten. De dreiging van een opstand heeft men kunnen afwenden door de hoofdelingen bij zich te roepen. Alleen van Groningen vallen moeilijkheden te verwachten indien het bestand niet verlengd wordt. Voorts betreffende o.a. de achterstallige renten en de problemen van de grietmannen om de gelden te innen gezien de grote armoede onder het volk; de 21ste penning; de jaarrente van de Harlingers; het aannemen van de soldaten op de blokhuisen; wegens de ziekte van de rentmeester neemt Filips "die hendel der cammer" waar, de aanschaf van bouw materiaal voor de huizen te Leeuwarden, Harlingen en Aduarderzijk; het omsmelten van een kanon in twee kartouwen; het maken van kogels, schermen, raderen en buskruit voor het geschut; het traktement voor Gothard Ketler; het be richt van de grote tweedracht in de stad Groningen tussen de raad en het volk; betreffende de teruggave van het geschut van hertog Filips van Oostenrijk; <u>betreffende het herstel van de schade aan de dijken te Harlingen</u>; de noodzaak van het opmeten van de landerijen in verband met het innen van de belastingen; betreffende het privilege van de Franekers en de inkomsten uit de accijnzen; betreffende het appèl bij het overste gerecht en de onrechtmatigheden die daarbij gebeuren; het overbrengen van de archiefstukken ("alle alte hendel") van Harlingen naar Leeuwarden waar zij in de kist in de kanselarij gelegd zijn; betreffende de jaarrente van meester Klaas [von
--	--	--

		<p>Lebenstein?]; <u>de pondematen van Hessel Martena in het Bildt</u>; de situatie op het blokhuis Weert Groningen gezien de verwachte aanval der Groningers. Ongedateerd [tussen 19 oktober en 11 november 1504]. Expeditie? (geen zegel). NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 23-31 (Berns, nr. 436b, transcriptie in CK 6008). Opm: Het stuk is te dateren tussen 19 oktober en 11 november. Vermoedelijk voor 6 november toen het verdrag tussen de Saksers en Groningers te Gerkesklooster werd verlengd. Zie voorts: inv.nr. 2095 als antwoord van de hertog op deze brief. Zie ook: Theissen, 40-41</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2099: Opmerkingen van hertog George van Saksen ten aanzien van <u>de artikelen in het contract met Thomas Beukelaar voor de indijking van het Grote Bildt</u>. Gegeven te Erfurt op 10 maart 1505. Concept. NB: Vpl: Loc. 8194, Regierung 1501, fol. 33-35
2	<p>Collectie microfiches van stukken betreffende het bestuur van Friesland, (1498) 1524-1581 (1598), waarvan de originelen in het Algemeen Rijksarchief te Brussel berusten</p>	<p>Brieven en andere stukken, van de stadhouder Toutenburg aan Anthonis van Lalaing, graaf van Hoogstraten, hoofd van de Raad van Financiën van de Nederlanden en kamerheer van de landvoogdes, en aan de landvoogdessen Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije, met enkele brieven van of aan andere personen, waaronder keizer Karel V, over diverse onderwerpen. 1524-1540. Fiche: Inv.nr. 94, f.1-f.395 – inv.nrs. 1-160, o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 56: Regeling Bildtpachten, 1527. Fiche: Inv.nr. 94, f.106, f.113. - 154: Bede van de keizer aan de Staten van Friesland. De centrale regering probeert in Friesland geld te vinden om haar lening bij Antwerpse kooplieden af te lossen o.a door verkoop van renten op de domeinen in Het Bildt. Het Hof van Friesland helpt daarbij, 1538. Fiche: Inv.nr. 94, f.369, f.371, f.372. - 155: Aflossing van de lening van Antwerpse kooplieden aan de regering (f.373, f.380, f.388) door verkoop van renten op de domeinen in Het Bildt en in de Ommelanden (f.380). Het spijt de stadhouder dat hij bij de Staten van Friesland in deze en andere zaken niet meer voor de centrale regering heeft kunnen bereiken (f.380). Uiteindelijk staan de Staten van Friesland de bede toe en kan er via de rentmeester van Friesland afgelost worden (f.388, f.393). De stadhouder vraagt om teruggave van het door hem aan de centrale regering geleende geld (f.388, f.392). Johanna van Egmond, weduwe van de stadhouder, schrijft de graaf van Hoogstraten over haar financiële problemen (f.394), 1539-1540. Fiche:

		<p>Inv.nr. 94, f.373, f.380, f.388, f.392, f.393, f.394</p> <p>Briefwisseling van de landvoogd Emanuel Filibert van Savoye en de landvoogdes Margaretha van Parma met stadhouder Arenberg, het Hof van Friesland en enkele drosten of bevelhebbers van het regeringsleger, hoofdzakelijk betreffende de militaire en politieke situatie in Overijssel, Lingen, Oost-Friesland, en elders in het tegenwoordige Duitsland, betreffende de bestrijding van de ketterij in Friesland en Stad en Lande, en betreffende enkele andere onderwerpen. Met bijlagen. 1556-1560 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 289, ff.1-482 – inv.nrs. 178-205, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 197: Beslaglegging op 40 morgen land in Het Bildt door de landsheer. 1559. Fiche: Inv.nr. 289, f.379, f.380, f.382, f.384, f.385, f.387 <p>Briefwisseling van de landvoogde(sse)n Maria van Hongarije, Margaretha van Parma en Don Juan, de Geheime Raad en de Raad van Financiën met gedeputeerden van Friesland, Stad en Lande, Overijssel en Lingen betreffende de voorwaarden waarop beden aan de centrale regering worden toegestaan en betreffende de hoogte van die beden. 1539-1577 en zonder datum. Fiche: Inv.nr. 741, ff.1-241 – inv.nrs. 402-413</p> <ul style="list-style-type: none"> - 409: Instructie van de landvoogdes Maria van Hongarije voor Hippolytus Persijn, president van het Hof van Friesland, Adriaan Numan, rekenmeester in Holland en Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende de verkoop van enige Bildtlanden. 1555. Fiche: Inv.nr. 741, f.85 <p>Instructies voor verschillende functionarissen in Friesland, 1540-1580. Fiche: Inv.nr. 795, ff.30-322 – inv.nrs. 441-447, o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 444: Instructie voor Hippolytus Persijn, president van het Hof van Friesland, Adriaan Numan, raadsheer en rentmeester van Holland en Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende de verkoop van enige Bildtlanden in Friesland ter financiering van de oorlog. 1554. Fiche: Inv.nr. 795, f.129 <p>Stukken van en aan de landvoogdesses Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije betreffende overleg over de klachten van de Staten van Friesland, diverse onderwerpen het Hof van Friesland aangaande, enkele stukken betreffende Overijssel en Stad en Lande en diverse religieuze en andere onderwerpen. 1524-1555 en zonder</p>
--	--	---

		<p>datum. Fiche: Inv.nr. 1429.2, ff.1-99 – inv.nrs. 499-528</p> <ul style="list-style-type: none"> - 520: Antwoorden van de landvoogdes op de haar door de stadhouder Toutenburg gestelde vragen, o.a. betreffende de verpachting van de Bildtlanden. 1527. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.80 - 522: Brief van de landvoogdes met daarin een afwijzing van een verzoekschrift van oude Bildtpachters om verlenging van hun pachtovereenkomst. 1531. Fiche: Inv.nr. 1429.2, f.90 <p>Briefwisseling van de landvoogdessen Margaretha van Oostenrijk en Maria van Hongarije en de graaf van Hoogstraten, hoofd van Financiën, met stadhouder Toutenburg, het Hof van Friesland, alsmede met enige andere functionarissen in Friesland, vrijwel uitsluitend over Friese aangelegenheden, 1522-1542, en zonder datum. Met retroacta in afschrift, 1498, 1511, 1512, 1515, 1522-1523. Fiche: Inv.nrs. 1524-1533 – inv.nrs. 637-734</p> <ul style="list-style-type: none"> - 647: Verzoek van de stadhouder aan de landvoogdes om een antwoord te geven op een eerder gestelde vraag over de Bildtpacht, 1526. Fiche: Inv.nr. 1524, f.98 - 660: Rapporten van Cornelis Anthonisz., commissaris in Friesland voor de centrale regering, aan de graaf van Hoogstraten betreffende zijn bevindingen in Friesland o.a. over het bevel van de landvoogdes zich te houden aan de ordonnantiën, de bouw van fortificaties in Friesland, de Bildtpachten, de toestand van de dijken, een verzoek om meer raadsheren in het Hof te benoemen, de verpachting van het pluimgraafschap, de jaarrekening van de rentmeester, de weigering van de stad Leeuwarden de jaartax te betalen en de achterstand in de betaling van de militairen, 1524-1527. Fiche: Inv.nr. 1524, f.208-f.247 - 672: De stadhouder meldt dat de verkoop van domeingrond in de Bildtlanden in Friesland vertraging heeft opgelopen. 1539. Fiche: Inv.nr. 1528, f.7 - 688: Brieven van de stadhouder en het Hof van Friesland aan de landvoogdes over verkoop van de Bildtlanden en het plan om met de opbrengst daarvan de schulden van de stadhouder bij Antwerpse kooplieden af te lossen, 1539. Fiche: Inv.nr. 1528, f.248, f.249 - 690: Brieven van Cornelis Anthonisz., commissaris in Friesland voor de centrale regering, aan de graaf van Hoogstraten over het opmeten van Het Bildt, de verpachting van Het Bildt en enkele financiële zaken, 1527. Fiche: Inv.nr. 1529,
--	--	--

		<p>f.4, f.6.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 701: Brief van de landvoogdes Maria van Hongarije betreffende de onderhandelingen met de stad Franeker over twee morgen land in Het Bildt, zonder datum. Fiche: Inv.nr. 1530, f.46. NB: Frans - 702: Brief aan Gerrit van Loo, rentmeester van Friesland, betreffende een instructie voor hem om de dijken in Het Bildt te controleren, en betreffende Genemuiden, 1540. Frans. Fiche: Inv.nr. 1530, f.61 - 725: Verslag van de stadhouder over het werven van Bildtpachters in Holland, 1538. Fiche: Inv.nr. 1532, f.19, f.30, f.32, f.34 <p>Briefwisseling van de landvoogdes Maria van Hongarije met het Hof van Friesland, over diverse onderwerpen. 1548-1555. Fiche: Inv.nr. 1646.2, ff.20-364 – inv.nrs. 784-822</p> <ul style="list-style-type: none"> - 804: Het Hof van Friesland en de rentmeester Gerrit van Loo moeten hun best doen kopers van renten op de domeingronden in Friesland te vinden om met de opbrengsten daarvan een deel van de aankoop van het graafschap Lingen te betalen. Zij stellen voor de Friese geestelijkheid ook een deel van de kosten van deze aankoop te laten betalen, 1550, 1551. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.127, f.132, f.151 - 819: De rekenmeester van Holland wordt naar Friesland afgevaardigd om het Hof van Friesland te helpen enige Bildtlanden te verkopen, 1555. Fiche: Inv.nr. 1646.2, f.346 <p>Briefwisseling van landvoogd Emanuel Filibert van Savoye en landvoogdes Margaretha van Parma met de stadhouder Arenberg over diverse onderwerpen. 1556- 1563. Fiche: Inv.nr. 1731-1, ff.1-214 – inv.nrs. 888-908</p> <ul style="list-style-type: none"> - 895: Beheer van de Bildtlanden, 1556. Fiche: Inv.nr. 1731-1, f.8
3	Staten van Friesland, voor 1580	<p>5. Archief van Gedeputeerde Staten van Friesland</p> <p>5.1. Stukken van algemene aard</p> <p>5.1.2. Minuten van uitgegane stukken</p> <ul style="list-style-type: none"> - 476: Brief van de Gedeputeerden van Friesland aan de Staten-Generaal als antwoord op hun brief van 25 september, behelzende allerlei bezwaren tegen het bevel in genoemde brief vervat, om van de aanzienlijkste en rijkste burgers

		<p>gelden tegen rente op te nemen ten laste van de Staten- Generaal, tegelijkertijd de mogelijkheid onder de ogen ziende om daarvoor in de plaats vervroegd twee termijnen pacht van de pachters der Bildtlanden in te vorderen en voor zover dit niet genoeg opbracht over te gaan tot verkoop van de Buitenlanden van Het Bildt en tot beslaglegging op de inkomsten van de kloosters, zolang de troebelen zouden duren, 27 september 1578. Minuut, 1 stuk. NB: Aan te vragen als: Staten vóór 1580, Toegang 3, inv. nr. 241. Chron. Reg., nr. 961. Zie Winsemius, Chronique, fol. 621</p>
4	Rentmeestersrekeningen	<p>3. Regestenlijst</p> <ul style="list-style-type: none"> - 001: 1505 februari 22 (am daege Kathedra Sancti Petri) George, hertog van Sassen, namens de Roomsche koning en het Rijk erf-gubernator in Friesland, landgraaf in Doringen en markgraaf van Meissen, oorkondt, dat hij eet Thomas Boeckel(a)er en de gebroeders heer Jacob ridder, Floris en Dierick van Wyngaerden is overeengekomen, dat dezen tegen betaling van 16000 g.gld. de bedijking van de Groote Bilde in Friesland in 1505, volgens opgemaakt ontwerp, zullen voltooien, dat zij deze landen binnen- en buitendijks gedurende elfjaren (één jaar gratis en ieder volgend jaar voor 5 g.glds. per morgen) in gebruik zullen hebben onder reserve der onbruikbare "blicken" en van het vischrecht, en dat Thomas Boeckel(a)er gedurende die 11 jaren grietman aldaar zal zijn, 1505. NB: Afschrift (enigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a. Gedrukt (abusievelijk gedateerd 18 januari!) In Chbk. II, 243 vv. naar een slechte vgl. Theissen, a.w., pag. 58. 17e-eeuwsche copie van dit afschrift, thans Hs. 9056 J der Prov. Bibl. v. Friesland - 002: 1509 november 21 (to Leeuwarden) Jacob Oom, ridder, heer van Wyngaerden en Ruybroeck, Florys en Dirck Oom van Wyngaerden. gebroeders, en Thomas Bueckelaer verklaren, dat zij accoord gaan met de opmeting van de Groete Bilt op last van heer Georgen. hertog van (Sassen) (enz.), volgens het meetboek (waarachter deze is gesteld) en dat dienovereenkomstig de pacht van goede landen en "blicken" betaald zal worden, 1509. NB: Afschrift (eenigszins door vocht beschadigd) voor in inv. nr. 1a..
7	Stadhouderlijk Archief: het archief in Tresoar	<p>1.1.5. Bij het archief bewaarde bestanddelen van andere archieven 1.1.5.2. Fragmenten van andere archieven</p> <ul style="list-style-type: none"> - 812: Schetskaarten van de te bedijken Bildtpollen en Noorderleeg, waarop

		<p>aangegeven de nieuw aan te leggen dijk, (1754), met lijst van eigenaren, 1763, 3 bladen en 1 stuk. NB: 1. Zie voor deze kaarten Kaartenverzameling nrs. 13084-13086. 2. Nicolaas Arnoldi behoorde tot de eigenaren. Bij resoluties van 8 maart 1754 (SvF, inv.nr. 161, f. 34) en 16 maart 1763 (SvT, inv.nr. 170, f. 28) verleenden de Staten van Friesland de eigenaren op hun verzoek belastingvrijdom. 3. Zie Sannes, <i>Het Bildt II</i>, 109-113</p>
153-11	Vereniging van landeigenaars en landgebruikers in Het Bildt/De Bildtse Vereeniging	<p>Archief van de commissie voor werkverschaffing (1890-1893), o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 31: Lijsten van werkgevers, wier werklieden in aanmerking komen voor de werkverschaffing [1892]; met exemplaar van een gedrukte circulaire aan de werkgevers, houdende voorwaarden voor de werkverschaffing, 1 omslag - 32: Staten van werkgevers en hun arbeiders en de aan laatstgenoemden uitgekeerde lonen 1893 februari-maart en 1893 november 1894 maart, 1 omslag - 33: Rekeningen, 1890/91-1892/93, 1 omslag - 34: Bijlagen bij de rekening van 1892/93, 1892-1893, 1 pak